

Stadspastoraat Arnhem¹ nieuwe stijl – pleisterplaats voor God- en zinzoekers **Een nadere uitwerking van de zgn. ‘houtschoolschets’**

Aanleiding

Monique Maan, Hans Noordeman en Jacob Kooistra hebben enige tijd terug in opdracht van het moderamen van de AK een ‘houtschoolschets’ gemaakt van hoe een vernieuwd SpA er uit zou kunnen zien. Dit naar aanleiding van het nieuwe beleidsplan van de PGA² én het gegeven dat de RK St. Eusebiusparochie besloot per 1 januari 2015 te stoppen met het SpA. Monique Maan en Hans Noordeman waren indertijd beiden bestuurslid van het SpA (namens de PGA). Jacob Kooistra schreef mee als lid van het moderamen.

Vraag was: schets een toekomstplan voor het SpA in lijn met het beleidsplan en ook rekening houdend met de verschillende taakgroepen, vooral de taakgroepen ‘V&T’ en ‘Missionair’, die qua taak immers raakvlakken hebben met het SpA. Centraal stond daarbij de vraag: wat is de eigen positie en inbreng van het SpA?

Deze notitie is een nadere uitwerking van die ‘houtschoolschets’, door het nieuwe bestuur en de pastor/coördinator van het SpA.³

Doelgroep SpA

De beoogde doelgroep van het nieuwe SpA (die overigens gelijk is aan die van het oude SpA) kun je op verschillende manieren aanduiden, die alle een ander aspect belichten:

- rand- en buitenkerkelijken (vanuit de kerk gezien)
- God- of zinzoekers (godsdienstpsychologisch)
- soloreligieuzen of ‘religieus daklozen’ (godsdienstsociologisch, ook wel aangeduid als *believing without belonging*)

Dit zijn natuurlijk allemaal etiketten, waar mensen zich in de praktijk niets van aantrekken. In werkelijkheid is de doelgroep dan ook minder makkelijk te definiëren, laat staan precies af te bakenen. Zo zijn er ook mensen *binnen* de kerk die ‘randkerkelijk’ zijn en ‘God- of zinzoekers’ zijn we eigenlijk allemaal, in de zin van verlangend naar...

Doelstelling SpA

Volgens de nieuwe statuten (op dit punt gelijk gebleven aan de oude):

2.1. De stichting heeft ten doel:

- a) het bevorderen van de religieuze en maatschappelijke vorming van de inwoners van de stad Arnhem en omgeving, met als specifiek aandachtspunt de geloofscommunicatie in de geseculariseerde samenleving. Geloofsverhalen uit de joodse en christelijke traditie worden op een nieuwe, open wijze gecommuniceerd met mensen van deze tijd, juist ook met hen voor wie de bestaande religieuze kaders verruiming behoeven.
[...]

2.3. Bij haar beleid en het inrichten van haar werkzaamheden laat de stichting zich inspireren door bijbelse waarden en normen zoals vervat in de joodse en christelijke traditie. De

---

¹ Om verschillende redenen is het wenselijk de naam ‘Stadspastoraat Arnhem’ te vervangen door een andere naam. De naam van de Stichting kan best ‘Stadspastoraat Arnhem’ blijven, maar de naam van de pleisterplaats, annex het stilte- en/of bezinningscentrum voor God- en zinzoekers, zou een andere moeten zijn. De term *Stadspastoraat* is niet wervend en bovendien is ‘pastoraat’ slechts een deel van wat we doen.

² ‘Het geloof is voor iedereen’, beleidsnota Protestantse Gemeente Arnhem, 21 augustus 2013.

³ Dit nieuwe bestuur bestaat uit: Jacob Kooistra, Johannes Kon en Ton van Gestel. Pastor/coördinator is Ad Boogaard.

stichting stemt haar beleid en werkzaamheden af op het beleid van de Protestantse Gemeente Arnhem [...]. Aanzetten voor een maatschappelijk engagement zijn daarbij inbegrepen.

2.4. Er is een open houding naar andere religieuze stromingen.

Daarmee is het bestaansrecht – én de aanleiding voor het ontstaan – van het SpA eigenlijk al verwoord. De ontkerkelijking (sinds de jaren '60 heeft 80% de kerk verlaten!) en secularisatie hebben hier in ons land *niet* geleid tot minder geloof of religiositeit. E.e.a. betekent evenmin dat mensen anno nu minder bezig zijn met levensvragen of zingeving. Het blijkt vooral dat *de kerk* voor veel mensen geen vindplaats meer is van God (of: geloof, zin, spiritualiteit)⁴. Dus is het nodig als kerk een plek te creëren waar die mensen wel naar toe willen. Enerzijds, omdat je er als kerk ook (of misschien wel juist?) voor deze mensen wilt zijn (zie het beleidsplan van de PGA), anderzijds om zo een alternatieve 'vindplaats' van kerk/christendom te creëren, nu de bestaande kerk die functie voor velen verloren lijkt te hebben.

Welnu, de PGA ziet in deze duidelijk een rol voor het SpA (zo blijkt uit het beleidsplan van de PGA én de motivatie om het SpA de komende drie jaar te financieren), als een plek waar juist die mensen terecht kunnen. Een plek *van* de PGA *voor* de rand- en buitenkerkelijke 'God- en zinzoekers', voor wie de drempel van de kerk te hoog is.

Verhouding SpA en PGA (taakgroepen *Missionair* en *Vorming & Toerusting*)

Het SpA is een zelfstandige stichting met een eigen bestuur en statuten. De PGA benoemt de bestuursleden van het SpA en is z'n belangrijkste financier. Het SpA geeft uitvoering aan (een deel van) het beleid van de PGA. Het SpA is en blijft oecumenisch.

Het SpA en de taakgroepen *Missionair* en *Vorming & Toerusting (V&T)* – en in mindere mate de taakgroep *Jongeren* – hebben deels dezelfde doelstelling en doelgroep, al zijn er ook wel verschillen. Zo richt de taakgroep *V&T* zich primair op de vorming en toerusting van de eigen (PGA-) gemeenteleden, terwijl het vormingsaanbod van het SpA voor *alle* God- en zinzoekers is (allereerst voor de rand- en buitenkerkelijken, maar PGA-leden zijn ook welkom, zoals ook omgekeerd een deel van het SpA-aanbod kan dienen als *V&T*-aanbod van de PGA).

Het verschil qua taak of doelstelling en doelgroep tussen het SpA en de taakgroep *Missionair* is lastiger. Het SpA is immers ook missionair. Het is wellicht zinvol om binnen deze doelgroep van 'God- en zinzoekers' onderscheid te maken tussen die zinzoekers die formeel nog lid zijn van de PGA én de overige God- en zinzoekers. Het bereiken van eerstgenoemde doelgroep is een taak van de taakgroep *Missionair* (ook wel 'inwendige zending' genoemd), maar *niet* per se van het SpA. Deze groep (doopleden en belijdende leden die formeel nog protestant zijn), kan anders benaderd en aangesproken worden dan de niet-protestantse (of meer algemeen: niet-kerkelijke) God- en zinzoekers. Die laatsten, de buitenkerkelijke zinzoekers, is primair de doelgroep van het SpA – missionair, pastoraal én catechetisch (vorming). Natuurlijk richt ook de taakgroep *Missionair* zich idealiter niet alleen op (oud-)protestantse zinzoekers, maar het SpA heeft als jarenlange specialist op dit gebied nu eenmaal meer ervaring en deskundigheid opgebouwd in het bereiken van deze specifieke doelgroep.

Het SpA heeft tot nu toe weinig gedaan aan het bereiken van de doelgroep 'jongeren'. Het is op dit moment geen doelstelling van het SpA om specifiek jongeren te bereiken. Ons aanbod

---

⁴ De meer orthodoxe en evangelische kerken lijken hierop een uitzondering te vormen, maar ook die kerken blijken weinig 'kerkverlaters' te bereiken. Dat die kerken wél groeien is deels demografisch te verklaren (jongere en vooral ook grotere gezinnen), deels doordat redelijk wat mensen uit de PKN en RK 'overstappen' naar die meer charismatische kerken omdat ze dit aspect missen in hun eigen kerk.

is voor alle zinzoekers, dus ook voor jongeren. Het is wel onze wens jongeren te bereiken. Er is momenteel dus weinig overlap met de taakgroep *Jongeren* van de PGA. Maar dat wordt in de toekomst wellicht anders wanneer we gaan kiezen voor doelgroepenbeleid en binnen het aanbod gaan differentiëren naar doelgroepen, waaronder jongeren.

Werkwijze

De doelstelling van het SpA is een *pleisterplaats* te zijn juist voor deze doelgroep: de rand- en buitenkerkelijke God- en zinzoekers. Hoe willen we dat bereiken? Door...

- een dagelijkse inloop, met laagdrempelige, 'open' activiteiten
- een stiltecentrum, meditatiekamer of kapel, met daarin dagelijks of wekelijks diverse meditaties en (andere) vieringachtige momenten (vgl. de getijden in een klooster, 'op de adem van het jaar')
- een breed aanbod van verdiepende cursussen/workshops, primair in ons centrum en daarnaast ook verspreid over de stad, op locatie
- andersoortige activiteiten – als het Gasthuis (samen eten), gesprekskringen, lezingen, stadsdebatten, meditatieve wandelingen, exposities, concerten, films, enz. Ook deels in het eigen centrum, deels elders in de stad, al dan samen niet met partners
- individuele geestelijke verzorging of begeleiding, dan wel pastoraat (SpA als hét loket voor mensen met levensvragen, i.s.m. het Netwerk voor Levensvragen Arnhem)
- de Engelenbakfiets als SpA op locatie, volgens presentiebenadering

Als organisatie wil het SpA *nieuwe stijl* vooral 'netwerker', 'verbinder' en 'vernieuwer' zijn op het gebied van geloof, religie, spiritualiteit, zingeving, levensbeschouwing. De kernwoorden uit het beleidsplan van de PGA (*verdiepen, verbinden, verbreden, veranderen*) zijn ook onze kernwoorden. Zie voor die nieuwe 'netwerkfunctie' van het SpA *nieuwe stijl* ook bijlage 2.

Programma

Qua programma is het hoog tijd om een paar vernieuwingslagen te maken. Die vernieuwing was eerder al beoogd met het projectplan 'Geloven in de Stad' (maart 2009, ook in opdracht van de PGA) en eigenlijk al met ons beleidsplan: 'Stadspastoraat Arnhem – een pleisterplaats in de stad' (2004). Enkele redenen om het aanbod kritisch tegen het licht te houden:

- a. Er lijkt soms een zekere cursus-moeheid te ontstaan. Wellicht wordt het tijd voor een andere formule, voor andersoortig aanbod, naast de cursus-/workshop-formule, dan wel een kleiner en meer gefocust, minder breed aanbod.
- b. Er schuilt een zekere paradox in ons aanbod in die zin dat veel activiteiten gericht zijn op bewustwording en persoonlijke groei (met als impliciete boodschap: er deugt van alles niet aan ons, en daar moeten we aan 'werken'), terwijl we vanuit de christelijke traditie de boodschap is: je bent een kind van God, je mag er zijn zoals je bent. In het verlengde: veel spiritueel aanbod gaat uit van de maakbaarheid van ons leven, terwijl het maar de vraag is hoe 'maakbaar' ons leven is. Vanuit de christelijke traditie zou je mensen vooral moeten helpen hoe om te gaan met onze eigen gebrokenheid (en die van de wereld).
- c. De 'markt' is veranderd. Spiritualiteit is sinds het SpA begon een enorme groeimarkt geworden. Dus zul je je meer moeten onderscheiden op die markt, meer 'profilieren' op je corebusiness, kernactiviteiten. Wat is het unique selling point van het SpA? Om dat dan vervolgens 'in de markt' te zetten (ook in de pr!).
- d. We moeten ons aanbod meer differentiëren naar doelgroepen. Nu lijkt het alsof alles voor iedereen is, maar dat is niet zo en het 'werkt' ook niet. Bepaalde activiteiten zijn

interessant voor een bepaalde doelgroep. Dan moet je dat ook communiceren: wat is bedoeld voor wie?

- e. Zeker met de nieuwe media (facebook, digitale nieuwsbrief, enz.) wordt het mogelijk om sneller in te spelen op de actualiteit en ook tussentijds activiteiten te organiseren (dus los van wat in het halfjaarlijkse programmaboekje staat). Dit betekent dat je een deel van je aanbod 'open' moet laten, voor nieuwe en vernieuwende activiteiten. En dus ruimte moet laten en niet jezelf 'vol' moet programmeren.

Daarnaast is nodig dat we als SpA duidelijker uitleggen *waarom* we een bepaalde activiteit in ons aanbod hebben, zowel aan de doelgroep(en) als aan de PGA en andere partners. Anders gezegd, het is nodig dat we beter communiceren wat onze religieuze *roots* zijn als SpA, onze christelijke identiteit, én wat onze motivatie (of: visie en missie) is achter de programmering. Een voorbeeld: een cursus *Mindfulness* roept veel vragen op bij een deel van onze kerkelijke achterban. Hoort zo'n aanbod wel thuis in een christelijk centrum dat betaald wordt door de PGA? Dan is het wellicht zaak om aan die achterban uit te leggen 1) dat *Mindfulness* eigenlijk hetzelfde beoogt als christelijke meditatie en gebed: het inoefenen van een levenswijze met aandacht voor al wat leeft (en aan de cursisten te vertellen dat ditzelfde gedachtengoed ook te vinden is in het christendom!), en 2) dat wij dit aanbieden omdat heel veel mensen daarin geïnteresseerd zijn. Het is dus een manier is om die mensen te bereiken die je met een puur christelijk aanbod niet zou bereiken, in de hoop dat zij – eenmaal 'binnen' – oog krijgen voor de rest van ons aanbod, waaronder ook christelijk geïnspireerde cursussen. Door principieel zuiver christelijk te programmeren, sluit je die mensen uit. En: wat zeg je daarmee tegen het gemeentelid dat op zondagmorgen in de kerk zit en op maandagavond vanuit zijn christelijke overtuiging de cursus *Mindfulness* wil volgen in het SpA? E.e.a. past ook bij de 'open houding naar andere religieuze stromingen' (2.4 uit de statuten).

Locatie en gebouw: een pleisterplaats voor God- en zinzoekers

Als de kerk voor veel mensen als vindplaats van God of spiritualiteit heeft afgedaan, dan lijkt het niet slim om activiteiten die bedoeld zijn voor God-/zinzoekers in een kerk aan te bieden, tenzij je een sfeervol, religieus 'geladen' gebouw als de Walburgisbasiliek of Waals kerk hebt. Het is beter te kiezen voor een meer 'neutraal' gebouw, liefst wel een gebouw uitstraling. En omdat de stadsmens georiënteerd is op het centrum (want daar zijn alle voorzieningen, zoals winkels, bioscopen, de bibliotheek, enz.), is het raadzaam om te kiezen voor een locatie in de binnenstad: daar waar de meeste mensen komen. Vervolgens kun je vanuit dat ene centrum ook activiteiten aanbieden in de wijk (NB: bedoeld zijn hier de geografische stadswijken, niet de kerkelijke wijkgemeenten – de meeste mensen zijn primair verbonden met de wijk waarin ze wonen, niet met een wijkgemeente, die bestaat uit meerdere stadswijken), bij voorkeur in het buurhuis of wijkcentrum. De Engelenbakfiets kan daarbij ook een rol spelen.

Verder denken we dat het een meerwaarde kan hebben om bepaalde activiteiten op locatie elders in het centrum aan te bieden en daartoe samenwerkingspartners te zoeken (denk aan 't Colofon, Hijman/Ongerijmd, Rozet, Dudok, Focus Filmhuis, Museum Arnhem, de Eusebius, naast de Waalse kerk, Walburgis, Koepelkerk, Parkstraatgemeente, enz.). NB: het SpA werkt overigens deels al met een aantal van deze partners samen.

Een eigen pand in het centrum (mag ook gehuurd; het gaat er om dat je zelf de sfeer van het gebouw kunt bepalen), waar de meeste regulier activiteiten plaatsvinden, heeft daarbij onze voorkeur boven een spreiding over diverse locaties in de stad. Dit om de volgende redenen:

- a. Organisatorisch: met een eigen pand hoeven wij niet voor elke activiteiten een geschikte, nog beschikbare locatie te boeken en huren, om die daarna weer te annuleren wegens te weinig belangstelling (30% annulering, is niet veel, maar wel als er organisatorisch zoveel aan vast zit – bovendien zal ook bij annulering vaak wel moeten worden betaald!).
- b. Het belang van een eigen sfeer, qua aankleding/inrichting en ontvangst/gastvrijheid: hoe zorg je ervoor dat een willekeurig gebouw in een wijk, met willekeurige vrijwilligers jouw sfeer ademt, herkenbaar is als pleisterplaats voor God- en zinzoekers?
- c. De onderlinge ontmoeting en kruisbestuiving binnen hetzelfde pand: tussen de cursisten en bezoekers, docenten en vrijwilligers, én tussen de pastor/coördinator en alle anderen. Hoe houdt hij contact met de werkvloer als een deel van het aanbod (incl. deelnemers en docenten) zich aan zijn waarneming onttrekt?
- d. Zichtbaarheid in het centrum: een pand waar steeds iets gebeurt, waar de mensen in- en uitgaan, trekt aandacht. I.v.m. de zichtbaarheid en toegankelijkheid is het ook zaak om in de loop te zitten, dus op de begane grond aan de straatzijde, en niet op de 3de verdieping van een kantoorpand.
- e. Aanbod verspreid over de stad, op verschillende locaties, komt de zichtbaarheid en zeker de vindbaarheid (twee belangrijke redenen om de huur op te zeggen) niet ten goede. Het gevaar van versnippering en verzwakking is bovendien groot (NB: niet voor niets heeft de PG Elst, na jaren van activiteiten verspreid door het hele dorp, gekozen voor één gebouw waarin alles plaatsvindt: 'De Ruimte').

Alle verdere eisen aan het gebouw hangen samen met de visie die PGA en SpA hebben op de samenwerking. Zoeken we enkel een pand voor de huisvesting van het SpA, als pleisterplaats voor de zinzoekers en als loket voor levensvragen? Zo ja, welke activiteiten moeten daar dan plaats kunnen vinden en wat is daar qua ruimte (indeling van het gebouw, vierkante meters, enz.) voor nodig? En wat kan of moet dan elders in de stad? (en: waar?) Of wordt het ook de uitvalsbasis van de 'stadspredikanten'. Of, nog een stap verder, worden ook alle bovenwijkse activiteiten van de taakgroepen *Missionair* en *V&T* (en evt. *Jongeren*) daar ondergebracht en wordt het dus een soort kerkelijk centrum van de PGA, waar het SpA dan deel van uitmaakt?

NB: in hoeverre het wenselijk of noodzakelijk is dat de beide bovenwijkse (stads)predikanten en de bovenwijkse activiteiten van de taakgroepen ondergebracht worden in dit pand, hangt af van wat precies hun taak en functie wordt. Daarover bestaat nog veel onduidelijkheid. Als deze predikanten naast hun functie in de taakgroepen (= bovenwijks) ook nog een stedelijke functie krijgen, kerk-overstijgend, dan lijkt het logisch dat ze hier worden ondergebracht. Als hun taak vooral (binnen)kerkelijk is/blijft/wordt, dan lijkt het handiger dat ze bij het kerkelijk bureau of elders in een kerk worden gehuisvest. Hetzelfde geldt voor de taakgroepen.

Bijlage 1

Lijst van eisen en wensen m.b.t. locatie, ruimtes en hun functie voor een SpA *nieuwe stijl*.

Bijlage 2

Notitie *Stadspastoraat als netwerkorganisatie*

Bijlage 1

Lijst van eisen en wensen m.b.t. locatie, ruimtes en hun functie voor een SpA *nieuwe stijl*.

Een 'pleisterplaats' dient voor zowel de toevallige passant als voor de doelgerichte bezoeker zichtbaar en vindbaar te zijn.

Algemene wensen:

- een gebouw met uitstraling, 'smoel', én met een huiselijke (binnen)sfeer
- parkeerplaatsen (of parkeergarage) in de buurt
- bereikbaar met openbaar vervoer (liefst op loopafstand van station en/of bushalte)
- toegankelijk voor rolstoelen
- fietsenstalling, dan wel parkeergelegenheid voor fietsen (incl. Engelenbakfiets!), op eigen terrein of aan de straat
- bij voorkeur: tuin en/of terras, buitenruimte
- vloerverwarming (in ieder geval in de meditatieruimte!)
- goede ventilatie

Ruimtes en hun functies

Met betrekking tot het gebouw: een pleisterplaats-voor-zinzoekers heeft diverse functies die elkaar ook deels overlappen. Het heeft primair de functie van stilte- of bezinningscentrum (= bezoekers/gasten komen er om te mediteren en/of deel te nemen aan activiteiten, anderen te ontmoeten, lezingen bij te wonen, enz.).

a. Ontmoetings- en gemeenschapsruimte, annex café

Dit is idealiter een centrale ruimte in het pand, dicht bij de hoofdingang, opdat het pand en vooral deze ruimte een open uitstraling heeft naar de straat (deze ruimte is liefst ook zichtbaar 'van buiten') – zoals een centrale hal of overdekt plein, waar de andere ruimtes aan grenzen. De grotere ruimte is weer onder te verdelen in een garderobe, een bar, een gezellig zithoekje, een lees- en stamtafel en enkele losse tafeltjes als in een café (evt. kan dit ook dienstdoen als eetzaal en als ruimte voor lezingen en andere samenkomsten).

b. Kleinere cursusruimte (1x)

Een 'klaslokaal' voor cursussen en workshops (mét tafels en stoelen, denk aan cursussen als *icoon schilderen*, *Putten uit de bron*, enz.) voor groepen van 10 tot max. 20 personen.

c. Grotere cursusruimte (1x)

Een grotere ruimte voor cursussen en workshops waarbij fysieke ruimte belangrijk is (als *meditatieve dans*, *zingen*, *bibliodrama*, enz.), voor groepen van 10 tot 20 personen. Deze ruimte kan evt. ook gebruikt worden voor lezingen e.a. grotere bijeenkomsten, (tot max. 50 personen).

d. Meditatieruimte of kapel

Ergens in het gebouw dient een meditatieruimte of een stiltekapel te zijn voor meditatie en gebedsvieringen of om 'tussen de bedrijven door' even te mediteren of stil te worden. Voor 20 á 30 mensen.

NB: dit kan/mag ook een multifunctionele ruimte zijn, die eenvoudig als meditatieruimte of kapel kan worden (her)ingericht. Bijvoorbeeld de ruimte die bij c. wordt genoemd.

e. Kantoor- en werkruimte (3x)

In het gebouw dient ook voldoende kantoor- en werkruimte te zijn, voor de administratie en directie, pastorale gesprekken, overleg, enz. Te denken valt aan twee kleinere ruimtes en één grotere, met een zithoek en/of vergadertafel voor overleg/gesprek.

f. Opslagruimte

Er is opslagruimte nodig, een berging voor (klap)stoelen, tafels, kantoorartikelen, cursus- en expositiemateriaal, matten, meditatiebankjes, -kussens en -matjes, naast kastruimte voor de schoonmaakspullen, enz.

g. Toiletten (2x)

1x heren-, 1x damestoilet. Van die toiletten dient minstens één toilet toegankelijk te zijn voor een rolstoel.

h. Tuin of terras (wens)

Bij een pleisterplaats hoort ook een tuin of terras, een buitenruimte – om even op adem te komen, te 'brevieren', de heilige ruimte te ervaren.

i. Keuken

Idealiter is er een keuken in het pand, waarin gekookt kan worden, voor het Gasthuis e.a. gezamenlijke maaltijden, maar ook om gewoon een broodje gezond te smeren voor café-bezoekers.

Totale oppervlakte exclusief buitenruimte: ca. 250 m²

Bijlage 2

Notitie *Stadspastoraat als netwerkorganisatie*

In de eerder genoemde *houtschoolschets* voor de toekomst van het Stadspastoraat (uit maart 2015) wordt onder het kopje 'Toekomstschets' de samenwerking met derden genoemd. Ook het woord *netwerk* valt daarbij.

Deze notitie probeert globaal uit te werken hoe zo'n netwerkfunctie eruit zou kunnen zien.

1 Waartoe netwerken?

We leven in een tijd waarin communicatie en verandering zeer snel verloopt.

De tijd van de grote instituten is voorbij en wat we zien zijn kleine platte organisaties die met elkaar overleggen en bekijken wat ze voor elkaar kunnen betekenen. Een open markt van vraag en aanbod.

Ook de kerk kan zich niet meer gedragen als een min of meer gesloten instituut met een vast aanbod en vraag, maar ook zij zal zich, wil zij open staan voor de huidige tijdsgeest, zich moeten begeven op deze markt.

Hier komt nog bij dat vraag en aanbod op de religieuze markt onduidelijke zaken geworden zijn. De kerk heeft al lang niet meer het monopolie op zingevingsgebied. En zal zich ook zelf moeten bezinnen op wat die zingeving precies inhoudt. Een mens die zijn leven serieus neemt is bezig zijn/haar leven zin te geven en doet dat op allerlei wijzen. Dat kan binnen de kerk en dat kan ook buiten de kerk.

Als we toch het gebied waarop we willen netwerken enigszins willen afbakenen is het belangrijk dat het zingevingsaspect in de activiteiten impliciet of expliciet aan de orde komt en dat onze eigen centrale inspiratiebron het christelijk geloof is.

Verder is het goed om te realiseren dat er binnen de plekken van het PGA al heel veel gebeurt op zingevingsgebied en dat we beschikken over een groot 'menselijk kapitaal'. Het zou een enorm gemis zijn als we daar geen gebruik van zouden maken. Er is een grote groep kringen die zich bezig houdt met bijbel, poëzie, gastmaaltijden, boeken, enz. enz.

Het is om goed daar kennis van te nemen en te kijken of deze activiteiten ook buiten de kring gedeeld kunnen worden. Er zijn een groot aantal vakmensen in dienst.

Verdere redenen tot netwerken:

- Het aanbod aan activiteiten is overweldigend. En het is niet verstandig om met verschillende partijen op hetzelfde moment met een gelijksoortig aanbod te komen.
- Tevens is het ook heel leerzaam om in contact te treden met andere organisaties als een mogelijkheid van die andere organisaties te leren.
- Samenwerking behoort tot de mogelijkheden waardoor meerdere organisaties een activiteit kunnen dragen.
- Organisaties kunnen elkaar aanvullen. De ene kan voor de lezing zorgen en de andere voor de horeca.

2 Samenwerking binnen het PGA

In het samenwerken kan heel veel synergievoordeel behaald worden: 1 en 1 is nog altijd 3. Door het samenwerken kun je elkaars sterke kanten benutten, kan je ook weer met nieuwe ogen naar je eigen activiteiten leren kijken. In het beleidsplan van het PGA wordt gesproken over een snel veranderend landschap wat betreft wereld en geloof, waardoor de kerken de veranderingen niet altijd hebben kunnen volgen. Om die inhaalslag te maken kunnen de

plaatselijke wijkgemeenten elkaar ondersteunen door ervaringen en inzichten uit te wisselen. Die uitwisseling kan ook met en via het ASP plaatsvinden. Als het ASP een laagdrempelige plek is waar los van oude regels en dogma's geëxperimenteerd kan worden op geloofsgebied, dan kunnen de ervaringen, die daar bij opgedaan worden, uitgewisseld worden met de wijkgemeentes. Omgekeerd kunnen ervaringen vanuit de wijkgemeentes van belang zijn voor het ASP.

Met welke organisaties binnen het PGA zou er samengewerkt kunnen worden?

2.1 binnen het PGA

- Betlehemkerk
- Diaconessenkerk
- Opstandingskerk
- Salvatorkerk
- Siongemeenschap en Kandelaar

2.2 Organisaties en gemeenschappen waarin PGA betrokken is

- Regenboog
- Studentenpastoraat
- Missionair predikanten Elsje Pot en Anja Vogelenzang
- Schuitgraafproject met Evert Brink
- Parkstraatgemeente

2.3 Overige geloofsgemeenschappen en kerkelijke initiatieven buiten het PGA

- Raad van Kerken
- Coventrygebed in de Walburgis
- Koepelkerk
- Baptistengemeente
- Evangelisch-Lutherse gemeente
- Waalse Gemeente
- Doopsgezinde Gemeente
- De Rank
- Walburgis
- De Protestantse Kerk in Elst met ds. Jeroen Jeroense

3 Samenwerking met niet-kerkelijke organisaties buiten het PGA

Ook buiten het PGA en andere kerkelijke organisaties gebeurt er heel veel op zingevingsgebied. Er worden lezingen gehouden, boeken uitgegeven, tentoonstellingen ingericht. Het is niet zinvol als het SPA dezelfde lezingen gaat organiseren als het bv. het Colofon en omgekeerd. Je kan ook van elkaars publiciteitskanalen gebruik maken.

Te denken valt aan:

- Volksuniversiteit
- Boekhandel Colofon- Walter Jansen
- Boekhandel Hijman- Theo Bener
- Filmhuis
- Museum Arnhem
- Bibliotheek Arnhem
- Dudok- stichting podium Dudok- Robert Wittenberg

- Muziektheater de Plaats- Albert Hoex
- En verder koren als Panta Rhei, beeldende kunstenaars als Rinke Nijburg en Pieter van der Pol, theatermakers

De vraag is of een coördinerende rol voor het SPA hierin weggelegd is?

Omdat het vormen van een netwerk zeer arbeidsintensief is kan dat niet aan een persoon overgelaten worden. Het zou dan wenselijk zijn als er een werkgroep komt die dit behartigt met Ad Boogaards als coördinator.